

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 482/2013-50

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 11. decembra 2013 v senáte zloženom z predsedu Milana Ľalíka a zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Petra Brňáka v konaní o sťažnosti Ing. P. J., B., zastúpeného advokátom JUDr. P. A., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 2 Co 342/2012-441 z 20. marca 2013 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. P. J. na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 2 Co 342/2012-441 z 20. marca 2013 porušené boli.
2. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 2 Co 342/2012-441 z 20. marca 2013 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Bratislave je p o v i n n ý uhradiť trovy právneho zastúpenia Ing. P. J. v sume 331,13 € (slovom tristotridsaťjeden eur a trinásť centov) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. P. A., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 1. júla 2013 faxom doručená a 4. júla 2013 písomne doplnená sťažnosť Ing. P. J., B. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. P. A., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 2 Co 342/2012-441 z 20. marca 2013 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“ alebo „napadnutý rozsudok“).

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ sa návrhom na začatie konania doručeným Okresnému súdu Bratislava III 14. júla 2008 domáhal určenia, že nehnuteľnosti vedené na LV... patria do dedičstva po nebohom JUDr. A. J., narodenom..., zomrelom..., naposledy bytom H. Návrh navrhovateľa smeroval proti D. M. ako odporcovi v 1. rade, Š., s. r. o., ako odporcovi v 2. rade a V., s. r. o., ako odporcovi v 3. rade.

Sťažovateľ uviedol, že je zákonným dedičom po svojom otcovi JUDr. A. J.

Svoj návrh odôvodnil tým, že kúpna zmluva, na základe ktorej bol povolený vklad vlastníckeho práva k týmto nehnuteľnostiam v prospech odporcu v 1. rade a ktorá mala byť uzavretá medzi otcom sťažovateľa a odporcom v 1. rade, je absolútne neplatná v zmysle § 39 Občianskeho zákonníka. Bližšie dôvody sťažovateľom tvrdenej absolútnej neplatnosti tejto kúpnej zmluvy špecifikoval sťažovateľ vo svojom návrhu aj v priebehu konania.

Sťažovateľ ďalej svoj návrh odôvodnil tým, že odporca v 1. rade sa v dôsledku absolútnej neplatnosti tejto kúpnej zmluvy nemohol stať vlastníkom označených nehnuteľností a následne nemohol previesť vlastnícke práva k niektorým z označených nehnuteľností na odporcu v 3. rade a tento následne na odporcu v 2. rade, keďže každý môže previesť na iného len toľko práv a povinností, koľkých je nositeľom on sám.

Okresný súd Pezinok (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom č. k. 5 C 1172/2008-380 zo 14. marca 2012 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) zamietol návrh sťažovateľa a zaviazal ho na náhradu trov konania odporcom. Okresný súd na odôvodnenie svojho zamietavého výroku v uviedol:

«Súd vychádzajúc z vykonaného dokazovania dospel k záveru, že žaloba o určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva nie je žalobou, ktorou by navrhovatelia mohli odstrániť neistý stav navrhovateľov. Nepreukázali danosť naliehavého právneho záujmu podľa § 80 písm. c) O. s. p.

Z uvedeného návrhu na určenie, že tu je alebo nie je určitý právny vzťah alebo právo prichádza do úvahy len vtedy, ak navrhovateľovi hrozí nebezpečenstvo porušenia práva v určitej oblasti, pre ktoré má takýto výrok zároveň aj význam prejudiciálnej otázky. Z týchto dôvodov zákon predpisuje navrhovateľovi povinnosť, aby preukázal naliehavý právny záujem na takomto procesnom určení. To znamená, že návrh podaný v zmysle § 80 písm. c) O. s. p. má iba preventívny a nie represívny charakter. O naliehavý právny vzťah alebo právo existuje bolo buď ohrozené právo navrhovateľov, alebo by sa ich právne postavenie stalo neistým. Teda musí ísť buď o právny vzťah (právo) už existujúce aspoň v dobe vydania rozhodnutia alebo o takú jeho procesnú príp. hmotnoprávnu situáciu, v ktorej by objektívne už existujúcim právnym vzťahom mohol byť ohrozený, príp. pre svoje neisté postavenie by mohol byť vystavený konkrétnej ujme.

Práve otázka naliehavého právneho záujmu robí v praxi nemalé interpretačné problémy, podľa judikatúry určovacia žaloba je preventívneho charakteru a má miesto jednak tam, kde jej pomocou môže eliminovať stav ohrozenia práva, či neistoty k právnemu vzťahu a keď, zodpovedajúcej náprave nie je možné dospieť inak, jednak v prípadoch, v ktorých určovacia žaloba účinnejšie ako iné právne prostriedky, vystihuje obsah a povahu

príslušného právneho vzťahu a jej prostredníctvom možno dosiahnuť úpravy, tvoriaci určitý právny rámec, ktorý je zárukou odvrátenia budúcich sporov. Tieto funkcie určovacej žaloby korešpondujú práve s podmienkou naliehavého právneho záujmu. Ak nemožno v konkrétnom prípade očakávať že určovacia žaloba bude plniť, nebude ani naliehavý právny záujem na takomto určení. Pritom príslušné závery sa viažu nielen k žalobe na určenie ako takej, ale taktiež k tomu, akého konkrétneho určenia sa navrhovateľ domáha.

Navrhovatelia v rámci žaloby o určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva, žiadali ako otázku prejudiciálnu riešiť absolútnu neplatnosť kúpnej zmluvy, uzavretej medzi JUDr. A. J. a D. M., t. j. domáhali sa určenia, že táto zmluva je absolútne neplatným právnym úkonom.

Je síce pravdou, že pri právnom úkone postihnutom absolútnou neplatnosťou nastáva stav, ako keby tento úkon urobený nebol, avšak podstatnou skutočnosťou je to, že k priaznivému ovplyvneniu postavenia navrhovateľa voči odporcom v I., II., III. rade by nedošlo a preto navrhovateľ nemá na danom určení naliehavý právny záujem, ktorý je podmienkou každej určovacej žaloby podľa § 80 písm. c) O. s. p.. Je potrebné zdôrazniť, že ak právna otázka má povahu predbežnej otázky vo vzťahu k inej právnej otázke, nie je daný naliehavý právny záujem na určení tejto predbežnej otázky (§ 80 písm. c) O. s. p.), ak sa možno domáhať priamo určenia samotného práva, ku ktorému predbežná otázka smeruje. Pri posudzovaní existencie naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti zmluvy treba vychádzať z ustanovenia § 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností, podľa ktorého právo k nehnuteľnosti podľa § 1 ods. 1, ktoré vzniklo rozhodnutím súdu o neplatnosti právneho úkonu, sa do katastra nezapíše, ak právo k nehnuteľnosti bolo dotknuté ďalšou právnou zmenou. Pri posudzovaní existencie naliehavého právneho záujmu podľa navrhovateľa na určení troch vzájomne súvisiacich zmlúv je potrebné posúdiť, či rozhodnutím o takomto návrhu by sa odstránila neistota v právnom postavení navrhovateľa. Podľa názoru súdu by sa vyhovením návrhu navrhovateľa neodstránil stav objektívnej právnej neistoty medzi účastníkmi, pretože na základe vyhovujúceho rozsudku súdu (v rámci ktorého žiadal právne posúdiť otázku neplatnosti zmlúv) by nemohlo dôjsť k zápisu vlastníckeho práva navrhovateľa, prípadne k obnoveniu pôvodných zápisov, keďže v danom prípade boli dotknuté ďalšími právnymi zmenami, a to uzavretím ďalších nadväzujúcich

zmlúv a smrťou predávajúceho (účastníka prvej zmluvy.) (rozsudok Krajského súdu v Bratislave 2Co 162/2010).

Jediným prostriedkom na odstránenie neistého postavenia navrhovateľa je žaloba o určenie vlastníckeho práva, v rámci konania, v ktorej by bola posúdená platnosť uzavretých zmlúv a na základe ktorej by mohlo prísť v prípade kladného rozhodnutia o veci k obnoveniu zápisov vlastníckeho práva k nehnuteľnosti.

Podľa § 7 ods. 3 Zákona 162/1995 Z. z. (o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) účinného od 24. 7. 1996 do 31. 12. 2001 Kataster obsahuje tieto údaje:

c) údaje o právach k nehnuteľnostiam vrátane identifikačných údajov o vlastníkoch nehnuteľností (ďalej len „vlastník“) a o iných osobách oprávnených z práv k nehnuteľnostiam (ďalej len „iná oprávnená osoba“), ako aj údaje o skutočnostiach súvisiacich s právami k nehnuteľnostiam Zákona 162/1995 Z. z. (o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) účinného od 24. 7. 1996 do 31. 12. 2001.

Podľa § 70 ods. 1 citovaného zákona – Údaje katastra uvedené v § 7 sú hodnoverné, ak sa nepreukáže opak.

Podľa § 28 citovaného zákona:

(1) Práva k nehnuteľnostiam zo zmlúv alebo z dohôd, ako aj práva k nehnuteľnostiam zo zakladateľskej listiny obchodnej spoločnosti uvedené v § 1 ods. 1 sa zapisujú do katastra vkladom, ak tento zákon neustanovuje inak.

(2) Práva k nehnuteľnostiam uvedené v § 1 ods. 1 vznikajú, menia sa alebo zanikajú vkladom do katastra, ak tento zákon neustanovuje inak.

(3) Právne účinky vkladu vznikajú na základe právoplatného rozhodnutia katastrálneho úradu o jeho povolení.

Vklad podľa § 28 možno vykonať iba na základe právoplatného rozhodnutia katastrálneho úradu.

Podľa § 31 ods. 1 Zákona 162/1995 Z. z. (o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) účinného od 24. 7. 1996 do 31. 12. 2001 Katastrálny úrad preskúma platnosť zmluvy, dohody, prípadne zakladateľskej listiny obchodnej spoločnosti, a to najmä oprávnenie prevodcov nakladať

s nehnuteľnosťou, či je úkon urobený v predpísanej forme, či sú prejavy vôle hodnoverné, či sú dostatočne určité a zrozumiteľné a či zmluvná voľnosť, prípadne právo nakladať s nehnuteľnosťou nie sú obmedzené.

Ak sú podmienky na vklad splnené, katastrálny úrad vklad povolí; inak návrh zamietne.

Ak písomné vyhotovenie zmluvy, dohody alebo zakladateľskej listiny obchodnej spoločnosti, verejnej listiny alebo inej listiny obsahuje chyby v písaní alebo počítaní alebo iné zrejmé nesprávnosti, pre ktoré je nezrozumiteľné alebo neurčité, prípadne ak neobsahuje náležitosti podľa odseku 1, katastrálny úrad ho vráti vyhotoviteľovi alebo tomu, kto podal návrh na vklad, alebo vlastníkovi, alebo inej oprávnenej osobe a určí lehotu na opravu, prípadne na doplnenie.

V súlade s platnou judikatúrou R 42/1974: V období medzi nadobudnutím dedičstva (§ 460 O. z.) a potvrdením dedičstva (§ 482 a 483 O. z.) sú z právnych úkonov týkajúcich sa vecí (majetkových práv) z dedičstva povinní a oprávnení voči iným osobám všetci dedičia poručiteľa, ktorí dedičstvo doposiaľ neodmietli, spoločne a nerozdielne. Ich dedičský podiel pritom vyjadruje mieru, akou sa dedičia navzájom podieľajú na právach a povinnostiach týkajúcich sa vecí (majetkových práv) z dedičstva.

R 33/1994: Ak dôjde v osobe niektorého účastníka k právnemu nástupníctvu, právny nástupca vstupuje do práv a záväzkov doterajšieho účastníka. Súd skonštatuje, že došlo k zmene, o tejto nerozhoduje a k nej nie je potrebný súhlas ostatných účastníkov.

Vzhľadom na uvedené súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia...»

Sťažovateľ podal proti rozsudku okresného súdu odvolanie, v ktorom uviedol:

„Rozhodnutie súdu odporuje zákonu z dôvodu, že súd nesprávne hodnotí vykonané dokazovanie a zjavne účelovo zamieňa čo je petitom žaloby. Súd nesprávne posudzuje, aké následky sú spojené s petitom podanej žaloby a účelovo sa snaží vzbudiť dojem, že toto rozhodnutie by malo ovplyvňovať obnovenie vlastníckeho vzťahu žalobcu v katastri nehnuteľností. Na základe týchto nesprávnych názorov súd nesprávne posudzuje právny záujem na podaní takejto žaloby a právnom záujme na riešení predbežných otázok.

Petitom žaloby je určenie, že nehnuteľnosti špecifikované v žalobe patria do dedičstva po zomrel JUDr. A. J. Súd v prípade vyhovenia takejto žalobe nerozhoduje o tom, že žalobca je vlastníkom týchto nehnuteľnosti a rovnako nerozhoduje o tom, či kúpne zmluvy, na základe ktorých, mali žalovaní v 1. až 3. rade nadobúdať tieto nehnuteľnosti sú platné alebo nie ako to uvádza súd v dôvodoch rozsudku...

Súd si zrejme dôsledne neprečítal rozsudok Najvyššieho súdu SR 1 Cdo 26/2007 zo dňa 16. 12. 2008, ktorý je založený na čl. 227 – 230...

Z uvedeného rozhodnutia Najvyššieho súdu SR, ako aj jeho celkovej doterajšej rozhodovacej praxe, celkom jednoznačne vyplýva, že dedič má vždy naliehavý právny záujem na určení, či určité veci patria do dedičstva po poručiteľovi. Názor prvostupňového súdu o neexistencii naliehavého právneho záujmu na takomto určení v prípade, že pôvodné zápisy v katastri nehnuteľností boli dotknuté ďalšími právnymi zmenami, a to uzavretím ďalších nadväzujúcich zmlúv a smrťou predávajúceho (účastníka prvej zmluvy), vo svetle uvedenej judikatúry neobstojí. S týmito zmenami totiž musel pri vydávaní svojich rozhodnutí Najvyšší súd SR rátať, keďže k týmto zmenám musí už z princípu veci prísť (a v daných konaniach aj prišlo) vždy – inak by nebolo vôbec potrebné o žalobe na určenie, že určitá vec patrí do dedičstva vôbec rozhodovať.

Je len logické, že ak má súd rozhodnúť o petite uvedenom v žalobe, ako predbežné otázky musí riešiť, či kúpne zmluvy, ktoré boli uzavreté v súvislosti so spornými nehnuteľnosťami, a na základe ktorých mali nadobudnúť vlastníctvo žalovaní v 1. a – 3. rade sú platné alebo nie. Vyriešenie týchto otázok nie je obsahom výroku rozsudku ale ich riešenie je rozpísané v dôvodoch rozsudku. Dôvody rozsudku nemôžu byť podkladom pre vykonávanie nejakých záznamov v katastri nehnuteľnosti a tak poukazovanie súdu na § 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z. z. je právne irelevantné...“

Na odvolanie sťažovateľa krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu vo výroku o zamietnutí návrhu sťažovateľa a zrušil a vrátil na ďalšie konanie vo výroku o trovách konania. Krajský súd na odôvodnenie svojho potvrdzujúceho výroku uviedol:

„Odvolaací súd prejednal vec podľa § 212 ods. 1 O. s. p. bez nariadenia pojednávania podľa § 214 ods. 2 O. s. p. v spojení s § 156 ods. 3 O. s. p. a dospel k záveru, že odvolanie navrhovateľa nie je dôvodné.

V prejednávanej veci súd prvého stupňa zamietol návrh navrhovateľa na určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva z dôvodu, že žaloba o ručenie, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva nie je žalobou, ktorou by navrhovateľ mohol odstrániť neistý stav a k priaznivému ovplyvneniu postavenia navrhovateľa voči odporcom v 1., 2. a 3. rade by nedošlo v prípade vyhovenia návrhu súdom a preto navrhovateľ nemá v navrhovanom určení naliehavý právny záujem, ktorý je podmienkou každej určovacej žaloby podľa § 80 písm. c) O. s. p. Súd konštatoval, že jediným prostriedkom na odstránenie neistého postavenia navrhovateľa je žaloba o určenie vlastníckeho práva, na základe ktorej by bola posúdená platnosť predmetných zmlúv a v prípade kladného rozhodnutia by mohlo dôjsť k obnoveniu zápisov vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam.

Podľa § 80 písm. c) O. s. p. návrhom na začatie konania možno uplatniť, aby sa rozhodlo o určení, či tu právny vzťah, alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem.

Základnou podmienkou dôvodnosti a úspešnosti určovacej žaloby podľa § 80 písm. c) O. s. p. je existencia naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení a teda právny záujem navrhovateľa. Právny záujem navrhovateľa musí byť naliehavý a posúdenie naliehavého právneho záujmu je otázkou právnej kvalifikácie rozhodujúcich skutočností. Navrhovateľ musí tvrdiť a dokázať skutočnosti, z ktorých vyplýva existencia naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, čo je jednou z podmienok na to, aby súd mohol v rozsudku žalobe meritórne vyhovieť. Naliehavosť právneho záujmu možno odôvodňovať skutočnosťami, že odporcom je popieraná existencia, prípadne neexistencia práva, či právneho pomeru navrhovateľa, teda je tu stav, že právo, resp. právny vzťah medzi účastníkmi konania je sporný (existencia aktuálneho stavu objektívnej právnej neistoty, medzi účastníkmi existuje ohrozenie práva, či právneho vzťahu, resp. stav neistoty právneho postavenia navrhovateľa, ktorý nemožno odstrániť inak, len určovacím výrokom; trvá potreba odstránenia tejto neistoty, prípadne ohrozenia práva alebo právneho vzťahu). Nepreukázaná existencia naliehavého právneho záujmu v čase rozhodovania súdu vedie

k zamietnutiu určovacieho návrhu. Je preto potrebné, aby naliehavý záujem existoval nielen v čase rozhodovania súdu prvého stupňa, ale aj v čase rozhodovania odvolacieho súdu.

V zmysle § 80 písm. c) O. s. p. za určovaciu žalobu je možné považovať aj návrh na určenie neplatnosti zmluvy, hoci sa ním priamo neurčuje existencia, či neexistencia práva, resp. právneho vzťahu. Ak vyslovením neplatnosti sa má riešiť v takomto prípade len predbežná otázka vo vzťahu k otázke, či tu právo je alebo nie je, nie je na takejto žalobe daný naliehavý právny záujem. Treba zdôrazniť, že naliehavý právny záujem je daný na samotnom určení práva, pretože určenie neplatnosti zmluvy nemusí znamenať, že účastník je nositeľom práva, ktoré mu malo v dôsledku zmluvy zaniknúť, alebo, že nie je nositeľom práva, ktoré mal zmluvou nadobudnúť, pretože právo mu mohlo zaniknúť na základe inej právnej skutočnosti, alebo ho mohol nadobudnúť iným spôsobom. Preto ak súd rozhodne o tom, že zmluva o prevode nehnuteľnosti je neplatná, takýmto deklaratórnym súdnym rozhodnutím sa neriešia všetky otázky sporu, predovšetkým s konečnou platnosťou otázka, komu nehnuteľnosť patrí.

Navrhovateľ v podanom odvolaní namietal, že súd nesprávne zhodnotil vykonané dokazovanie a zjavne účelovo zamieňal, čo je petitom žaloby. Je potrebné zdôrazniť, že ustanovenie § 80 písm. c) O. s. p. a to skúmanie naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, je procesným ustanovením a úlohou súdu prvého stupňa nie je zaoberať sa dokazovaním a skúmaním dôvodnosti nároku vo veci samej, čo je pri zisťovaní procesných podmienok v zmysle tohto ustanovenia neprípustné, keď súd dospeje k záveru, že nie je daný naliehavý právny záujem, preto uvedená námietka odvolateľa nie je dôvodná. Petit návrhu vyplýva zo samotného návrhu na začatie konania a preto nie je možné sa stotožniť s názorom navrhovateľa v podanom odvolaní, že súd zamieňa, čo je petitom žaloby. Odvolateľ správne poukazuje v odvolaní na to, že petitom žaloby je určenie, že nehnuteľnosti špecifikované v žalobe patria do dedičstva po JUDr. A. J. a konštatuje, že súd v prípade vyhovenia takejto žalobe nerozhoduje o tom, že žalobca je vlastníkom predmetných nehnuteľností a rovnako nerozhoduje o tom, či kúpne zmluvy, na základe ktorých žalovaní nadobudli predmetné nehnuteľnosti sú platné, alebo nie. S takýmto konštatovaním je možné sa stotožniť a preto pokiaľ súd rozhoduje iba na základe podanej žaloby o určení, že nehnuteľnosti patria do dedičstva, správne súd prvého stupňa dospel

k záveru, že v prípade vyhovenia žalobe s navrhovaným petitom sa právne postavenie navrhovateľa nezmení a nebude odstránený neistý stav navrhovateľa.

V zmysle podaného návrhu navrhovateľ tvrdí, že ako vlastníci predmetných nehnuteľností sú v súčasnosti vedení v katastri nehnuteľností odporcovia v 1. až 3. rade. Ich vlastnícke právo však bolo zapísané na základe neplatných kúpnych zmlúv. Odporca v 1. rade sa nemohol stať vlastníkom nehnuteľností a to ani za predpokladu, že kataster nehnuteľností na základe kúpnej zmluvy povolil vklad vlastníckeho práva pre odporcu v 1. rade a odporca v 1. rade následne nemohol previesť vlastnícke práva k nehnuteľnostiam na odporcu v 3. rade a následne odporca v 3. rade nemohol previesť vlastnícke právo na odporcu v 2. rade, nakoľko každý môže previesť na iného len toľko práv a povinností, koľko sám má.

Je potrebné sa stotožniť s vyjadrením odporcu v 1. rade, že rozhodnutím o tom, že nehnuteľnosti patria do dedičstva, ako požaduje navrhovateľ, nemožno prejudikovať platnosť troch kúpnych zmlúv a tiež s námietkami odporcov ohľadne nedostatku naliehavého právneho záujmu navrhovateľa na požadovanom určení, keď jeho právne postavenie sa tým nijako nezmení. Nemožno neprihliadnuť na skutočnosť, že poručiteľ zomrel dňa 25. 05. 2000 a sám navrhovateľ v podanom návrhu zdôraznil, že predmetné nehnuteľnosti boli následne prevedené a to odporca v 3. rade nadobudol nehnuteľnosť na základe kúpnej zmluvy zo dňa 09. 08. 2005 a odporca v 2. rade nadobudol nehnuteľnosti kúpnu zmluvou zo dňa 26. 06. 2007. Za daného stavu preto súd prvého stupňa správne dospel k záveru, že nie je daný naliehavý právny záujem navrhovateľa na určení, že nehnuteľnosti patria do dedičstva. Je potrebné pripomenúť, že v konaniach, v ktorých sa dedič domáha určenia, že konkrétna vec patrí do dedičstva po poručiteľovi, v takýchto konaniach ide o posúdenie, či poručiteľ bol v čase smrti vlastníkom predmetnej veci. Požadované určenie sa vzťahuje na obdobie ku dňu smrti poručiteľa a okolnosti, ktoré nastali po tomto dni nemajú vplyv na rozhodnutie súdu. Ak súd vyhovie žalobe s požadovaným určením a vec je následne prejednaná v konaní o dedičstve ohľadne konkrétneho majetku poručiteľa, nepotvrďuje rozhodnutie o dedičstve, že dedič je v súčasnosti vlastníkom veci, pretože po smrti poručiteľa môžu nastať právne skutočnosti, s ktorými spája právny poriadok vznik vlastníckeho práva niekoho iného. V konaní,

v ktorom sa zisťuje, či určitá vec bola v čase smrti poručiteľa v jeho vlastníctve sú neskoršie skutočnosti právne bezvýznamné.

V prejednávanej veci navrhovateľ žiadal určiť, že nehnuteľnosti patria do dedičstva po JUDr. A. J., ktorý zomrel dňa... Nehnuteľnosti nadobudol na základe kúpnej zmluvy zo dňa 09. 08. 2005 odporca v 3. rade a následne tieto nehnuteľnosti nadobudol odporca v 2. rade na základe kúpnej zmluvy zo dňa 26. 06. 2007, z čoho vyplýva, že požadované určenie sa vzťahuje ku dňu smrti poručiteľa, ale po tomto dni nastali okolnosti, na ktoré nie je možné v tomto konaní prihliadnuť a nemajú vplyv na rozhodnutie súdu na základe podanej žaloby. Navrhovateľ v podanom návrhu tvrdil, že je zákonným dedičom po jeho otcovi JUDr. A. J., nar..., ktorý zomrel dňa... a vlastníctvo odporcov bolo zapísané na základe neplatných kúpnych zmlúv. Ako bolo už uvedené, v prípade vyhovenia žalobe požadujúcej uvedené určenie, navrhovateľ ako dedič nenadobúda právo vlastníctva k predmetným nehnuteľnostiam a prípadné rozhodnutie o dedičstve nepotvrďuje, že navrhovateľ ako dedič je v súčasnosti vlastníkom veci, pretože po dni 25. 05. 2000 nastali právne skutočnosti, ktoré nie je možné v tomto konaní zohľadniť, pretože nastali až po smrti poručiteľa.

Súd prvého stupňa preto správne dospel k záveru, že navrhovateľ nepreukázal naliehavý právny záujem na požadovanom určení, že predmetné nehnuteľnosti patria do dedičstva po poručiťovi.

Odvolačný súd preto rozsudok súdu prvého stupňa vo veci podľa § 219 ods. 1 O. s. p. ako vecne správny potvrdil.

Odvolačný súd okrem uvedeného považuje za potrebné uviesť, že zákonom č. 255/2001 Z. z. bolo novelizované znenie ustanovenia § 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Zb. o katastrálnosti nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (Katastrálny zákon), podľa ktorého právo k nehnuteľnosti podľa § 1 ods. 1, ktoré vzniklo rozhodnutím súdu o neplatnosti právneho úkonu sa do katastra nezapíše, ak právo k nehnuteľnosti bolo dotknuté ďalšou právnou zmenou. Uvedené ustanovenie má riešiť postup správneho orgánu pri zápise záznamovej listiny, ktorou je rozsudok súdu o neplatnosti právneho úkonu a zároveň rozsudok súdu o určení vlastníctva absentuje. V takomto prípade, ak toto právo bolo následne dotknuté zmenou, je potrebné súdom určiť, komu patrí vlastnícke právo. Zistenie, že práva k príslušnej nehnuteľnosti, pre ktorú sa vedie spor o neplatnosť prevodu

nehnutelnosti sa dotýka ďalšia právna zmena v zmysle ustanovenia § 34 ods. 2 Katastrálneho zákona, znamená zistenie, že rozsudok súdu o určení neplatnosti právneho úkonu z takéhoto konania by nebolo možné zapísať do katastra nehnuteľností. Naliehavý právny záujem na požadovanom určení v zmysle § 80 písm. c) O. s. p. v takomto prípade bude chýbať a tento nedostatok predstavuje dôvod, pre ktorý určovací návrh nemôže obstáť a ktorý sám osebe a bez ďalšieho vedie k zamietnutiu návrhu...“

Sťažovateľ v sťažnosti uviedol:

«Sťažovateľ aj v rámci ústavnej sťažnosti považuje úvodom za potrebné opätovne (ako to urobil už v konaniach pred všeobecnými súdmi) zdôrazniť, že podanou žalobou sa nedomáha určenia, že poručiteľ bol ku dňu smrti vlastníkom predmetných nehnuteľností.

Sťažovateľ sa naopak domáha určenia, že predmetné nehnuteľnosti patria do dedičstva po poručiteľovi.

Hoci judikatúra pripúšťa v rozhodovacej praxi oba petitivy ako správne a prípustné, nemožno ich obsahovo stotožniť, ako to robí odvolací súd... Podstatný rozdiel medzi oboma petitivami spočíva v okamihu, ku ktorému súd určuje existenciu práva či právneho vzťahu.

V prípade určenia, že nehnuteľnosti patrili ku dňu smrti do vlastníctva poručiteľa, je rozhodujúcim dňom pre posúdenie oprávnenosti žaloby deň smrti poručiteľa. Táto skutočnosť napokon priamo vyplýva zo znenia určovacieho petitu.

Avšak v prípade určenia, že nehnuteľnosti patria do dedičstva po poručiteľovi, je rozhodujúci stav ku dňu vyhlásenia rozsudku. Súd si síce musí predbežne určiť, či nehnuteľnosti patrili ku dňu smrti poručiteľovi, avšak s týmto zistením sa nemôže uspokojiť, medzičasom totiž mohlo dôjsť napríklad k vydržaniu či iným právnym skutočnostiam, ktoré spôsobili, že nehnuteľnosti v čase vyhlásenia rozsudku už do dedičstva po poručiteľovi nepatria. Súd musí potom ďalej skúmať neskoršie právne vzťahy, a to až po súčasný stav.

Vzhľadom k uvedenej skutočnosti je potom práve takýto určovací petit aj vhodnejší, keďže prispieva k stabilnejšiemu určeniu právnych vzťahov a predchádza ďalším zbytočným sporom.

Nie je preto pravdou tvrdenie odvolacieho súdu, že v predmetnom konaní nemohla byť posudzovaná platnosť neskorších prevodných zmlúv (uzatvorených po smrti poručiteľa) a že preto nemôže ani dôjsť k takej deklarácii existencie hmotnoprávných vzťahov, ktorá by

mohla mať vplyv na práva a povinnosti navrhovateľa. Naopak, v prípade existencie rozsudku s takýmto určením môžu dedičia (po poručiteľovi v danom prípade je jediným dedičom navrhovateľ) začať dodatočné dedičské konanie a predmetné nehnuteľnosti prededieť.

V tejto súvislosti treba pripomenúť, že k nadobudnutiu dedičstva nedochádza len na základe smrti poručiteľa. Právna úprava dedičského práva vychádza z princípu ingerencie štátu pri nadobúdaní dedičstva. Okrem iného predpokladá aj to, že dedičstvo po poručiteľovi musí byť súdom prejednané a rozhodnuté, konanie o dedičstve začína aj bez návrhu a v konaní o dedičstve musí byť prejednaný tiež majetok, ktorý nebol známy pri pôvodnom prejednaní a rozhodnutí o dedičstve. Podľa rozhodnutia súdu o potvrdení dedičstva alebo o vyporiadaní dedičov sa dedičstvo nadobúda s účinnosťou ku dňu smrti poručiteľa. V dobe od smrti poručiteľa až do potvrdenia dedičstva alebo vyporiadania právoplatným rozhodnutím súdu (§ 175p, § 175q, § 175 zca), tu teda nemôže byť istota, s akým výsledkom konanie o dedičstvo skončí, a to najmä, kto bude poručiteľovým dedičom a ako bude vyporiadané dedičstvo medzi viacerými dedičmi, ak po poručiteľovi sú viacerí dedičia. Preto nie je v danom prípade prípustný petit o určenie vlastníctva navrhovateľa k predmetným nehnuteľnostiam. Bez právoplatného dedičského rozhodnutia totiž nemožno vydať ani rozhodnutie o určení vlastníckeho práva (ak malo byť nadobudnuté dedením). Tento záver napokon potvrdzuje aj judikatúra, keď napríklad Najvyšší súd ČR vo svojom rozhodnutí č. k. 30 Cdo 51/2007 konštatuje, že „ani jediný dedič se nemůže s úspěchem domáhal žalobou podle § 80 písm. c) o. s. ř. určení, že je vlastníkem věci náležející do dědictví, pokud tato věc nebyla předmětem řízení o dědictví a ohledně této věci mu nebylo potvrzeno nabytí vlastnictví“.

Za daného stavu, kedy neprichádza do úvahy petit o určenie vlastníckeho práva a podľa súdu nemá prichádzať v úvahu ani petit o určenie, že nehnuteľnosti patria do dedičstva (a ani petit o určenie, že nehnuteľnosti boli ku dňu smrti vo vlastníctve poručiteľa, keďže tento petit súd stotožňuje s petitom o určení dedičstva), by nastal stav, kedy navrhovateľ nemá zákonné právne prostriedky ako sa domôcť svojich práv (a tieto nezanikli v dôsledku preklúzie ani neoslabili v dôsledku premlčania). Takýto stav je ale v právnom štáte neprípustný a je v priekrom rozpore s jeho zásadami a s ústavou a medzinárodnými dohovormi garantovanými právami.

Pochybenie odvolacieho súdu je o to zarážajúcejšie, že je v príkrom rozpore s ustálenou, dlhodobou a jednotnou judikatúrou Najvyššieho súdu SR. V tejto súvislosti navrhovateľ dáva do pozornosti napr. rozsudok Najvyššieho súdu SR 1Cdo 26/2007 zo dňa 16. 12. 2008, ktorý bol v priebehu konania založený aj do súdneho spisu (čl. 227 – 230). Na strane 5 uvedeného rozsudku NS SR (v spise č. l. 229) je uvedené, že „Najvyšší súd SR v súlade so svojou doterajšou rozhodovacou praxou (porovnaj k tomu napr. rozsudky Najvyššieho súdu SR z 11. decembra 2008 sp. zn. 3Cdo 44/2008, z 30. 06. 2008 sp. zn. 5Cdo 147/2007, z 29. januára 2008 sp. zn. 1Cdo 43/2007, z 26. júla 2007 sp. zn. 3Cdo 25/2007) nemení nič na závere o prípustnosti určovacieho návrhu, že konkrétna vec (hnuteľná alebo nehnuteľná) patrí do dedičstva po poručiťovi, ktorým návrhom sa môže v sporovom konaní takého určenia domáhať ten, kto je dedičom poručiťeľa (resp. do úvahy prichádzajúcim dedičom) prípadne jeho právnym nástupcom, voči inej osobe ako dedičovi (ktorá nie je poručiťovým dedičom)“.

V citovanom rozhodnutí Najvyšší súd ďalej uvádza (str. 6), že „výrok rozsudku, ktorým sa navrhovateľ domáha určenia, že určité veci patria do dedičstva po poručiťovi, plne rešpektuje úpravu zakotvenú v § 80 písm. c/ O. s. p. (porovnaj dikciu tohto ustanovenia: „či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je“), t. j. vyhovuje zákonnej podmienke, že určovacia žaloba musí zodpovedať právnemu vzťahu, resp. právu v prítomnom čase, t. j. stavu v čase vyhlásenia rozsudku (podľa § 154 ods. 1 O. s. p. je pre rozsudok rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia)“.

Z uvedeného rozhodnutia Najvyššieho súdu SR, ako aj jeho celkovej doterajšej rozhodovacej praxe, celkom jednoznačne vyplýva, že dedič má vždy naliehavý právny záujem na určení, či určité veci patria do dedičstva po poručiťovi. Názor súdu v sťažnosťou napadnutom rozhodnutí o neexistencii naliehavého právneho záujmu na takomto určení vo svetle uvedenej judikatúry neobstojí.

V tejto súvislosti sťažovateľ zdôrazňuje, že súd sa vo svojom rozhodnutí s existenciou ustálenej judikatúry a právnych záverov v nej obsiahnutých týkajúcich sa rozhodujúcej otázky nijako argumentačne nevysporiadal. Navyše, súd ustálenú rozhodovaciu prax, napriek jej nespornej existencii (vid' odkazy vo vyššie citovanom rozhodnutí NS SR na hneď niekoľko ďalších rozhodnutí), vo svojom rozhodnutí celkom ignoroval, teda nielen, že neuviedol, prečo judikatúru nemožno na daný prípad použiť, prípadne prečo sú právne

závery uvedené v judikatúre nesprávne, ale túto judikatúru ani len nespomenul. Táto skutočnosť je o to zarážajúcejšia, že predmetné rozhodnutia NS SR boli súdu do spisu priamo doložené...

Sťažovateľ taktiež zdôrazňuje, že prípadný odklon nižších súdov od ustálenej judikatúry musí voči tejto judikatúre nielen byť výslovne argumentačne vymedzený ale musí aj obstať. V danom prípade nebol naplnený ani jeden z týchto znakov. Odvolací súd v sťažnosťou napadnutom rozhodnutí nielen, že existenciu judikatúry ignoroval, nijako jej závery nespochybnil, hoci rozhodol na základe záveroch úplne opačných, ale najmä, ako bolo uvedené vyššie, tieto závery odvolacieho súdu sú nesprávne. Možno dokonca konštatovať, že popierajú účel a význam dotknutých zákonných ustanovení, ale aj ochrany vlastníckeho práva garantovaného v čl. 20 Ústavy SR. Preto v danom prípade možno hovoriť o svojvôli na strane odvolacieho súdu nielen pre nedostatočné odôvodnenie vo vzťahu k judikatúre, ale aj v dôsledku arbitrárnej aplikácie zákonných ustanovení (I. ÚS 48/02).

So zreteľom na vyššie uvedené sa sťažovateľ domnieva, že v danom prípade došlo k porušeniu princípu predvídateľnosti súdneho rozhodnutia, a tým i k porušeniu zásady právnej istoty a teda aj práva na spravodlivý proces ako takého.

Pre úplnosť navrhovateľ poukazuje aj na ďalšie pochybenie odvolacieho súdu, z ktorého je zrejmé, že súd zrejme v dôsledku prílišnej vyťaženia nevenoval prejednávánemu prípadu dostatočnú pozornosť a vec posúdil unáhle a v rozpore so znením právnych predpisov.

Odvolací súd na potvrdenie svojho právneho záveru o neexistencii naliehavého právneho záujmu na strane navrhovateľa totiž poukazuje na zákon č. 255/2001 Z. z., ktorým „bolo novelizované znenie ustanovenia § 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Zb. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (Katastrálny zákon), podľa ktorého právo k nehnuteľnosti podľa § 1 ods. 1, ktoré vzniklo rozhodnutím súdu o neplatnosti právneho úkonu sa do katastra nezapíše, ak právo k nehnuteľnosti bolo dotknuté ďalšou právnou zmenou“. Súd k tomu ďalej uvádza, že „uvedené ustanovenie má riešiť postup správneho orgánu pri zápise záznamovej listiny, ktorou je rozsudok súdu o neplatnosti právneho úkonu a zároveň rozsudok súdu o určení vlastníctva absentuje.

V takomto prípade, ak toto právo bolo následne dotknuté zmenou, je potrebné súdom určiť, komu patrí vlastnícke právo“.

Súd síce správne konštatuje, že v roku 2001 došlo k novelizácii spomínaného ustanovenia § 34 ods. 2 zák. č. 162/1995 Zb., avšak opomína, že s účinnosťou k 15. 10. 2008 bolo predmetné ustanovenie opätovne novelizované (zák. č. 384/2008 Z. z.) a jeho od vtedy platné znenie je nasledovné: „ak súd rozhodol o neplatnosti právneho úkonu alebo neplatnosti dobrovoľnej dražby, 10ea) správa katastra vyznačí stav pred týmto právnym úkonom alebo pred dobrovoľnou dražbou; to platí aj vtedy, ak právo k nehnuteľnosti bolo dotknuté ďalšou právnou zmenou a ak je rozhodnutie súdu záväzné pre osoby, ktorých sa táto právna zmena týka.“

Z citovaného znenia ust. § 34 ods. 2 zák. č. 162/1995 Z. z., platného a účinného ku dňu vyhlásenia rozsudku (tak prvostupňového ako aj odvolacieho súdu) a skutočnosti, že predmetný rozsudok by bol záväzný aj pre nadobúdateľov sporných práv, nakoľko všetci neskorší nadobúdatelia sú účastníkmi súdneho konania (§ 159 ods. 2 O. s. p.), je zrejmé, že argumentácia odvolacieho súdu je bez opory v zákonných ustanoveniach aj v tomto prípade.

Uvedené platí o to viac, že na základe rozhodnutia o tom, či určité nehnuteľnosti patria do dedičstva, sa žiadne zmeny v katastri nevykonávajú z princípu (bez ohľadu na znenie § 34 ods. 2 zák. č. 162/1995 Z. z.), ale v zmysle ust. § 71 ods. 3 zák. č. 162/1995 Z. z. sa údaje o odporcoch ako o vlastníkoch sporných nehnuteľností nebudú používať...»

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd „vydal nález o porušení základného práva sťažovateľa na súdnu a inú právnu ochranu v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, článku 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a v zmysle článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave zo dňa 20. marca 2013 č. k. 2Co 342/2012 zrušil a vec vrátil súdu na ďalšie konanie“.

Zároveň si sťažovateľ uplatnil nárok na náhradu trov konania pred ústavným súdom „ktoré v súčasnosti pozostávajú z trov za právne zastúpenie advokátom vo výške 331,13 € (2 úkony á 130,16 € + 2 x paušál á 7,81 € + DPH 20 % 55,19 €)“.

Ústavný súd sťažnosť prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu a uznesením č. k. I. ÚS 482/2013-15 zo 7. augusta 2013 ju prijal na ďalšie konanie.

Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci vyjadril predseda krajského súdu podaním sp. zn. Spr. 3416/13 z 1. októbra 2013 a uviedol:

„Prípisom zo dňa 16. 09. 2013 som požiadal JUDr. Máriu Hajdínovú, predsedníčku senátu 2Co Krajského súdu v Bratislave, o vyjadrenie k sťažnosti vo veci sp. zn. 2Co 342/2012; požadované vyjadrenie mi bolo doručené dňa 27. 09. 2013.

JUDr. Mária Hajdínová vo svojom vyjadrení na úvod uviedla, že referujúcim sudcom a zároveň predsedníčkou senátu v danej veci bola JUDr. Darina Kriváňová, ktorá v súčasnosti čerpá dovolenku.

Vo svojom vyjadrení menovaná predsedníčka senátu uviedla, že podstatou nároku navrhovateľa Ing. P. J. v prejednávanej veci (podanej na súde prvého stupňa dňa 14. 07. 2008) je to, že nehnuteľnosti vedené pre Obec a katastrálne územie B. v LV..., pre katastrálne územie H. v LV... patria do dedičstva po poručiťovi JUDr. A. J., zomrel dňa..., keď predtým súd vyslovil absolútnu neplatnosť právnych úkonov – kúpnej zmluvy zo dňa 16. 12. 1998, uzavretej medzi JUDr. A. J. ako predávajúcim a odporcom v I. rade D. M. ako kupujúcim (vklad vlastníckeho práva bol povolený za života predávajúceho) a následne kúpnych zmlúv, na základe ktorých sa odporcovia v II., III. rade stali v neskoršom období vlastníkom daných nehnuteľností z dôvodu, že kúpna zmluva z roku 1998 je absolútne neplatná podľa ustanovenia § 39 Občianskeho zákonníka, pretože nebola uvedená štátna príslušnosť odporcu, prevádzané nehnuteľnosti neboli ocenené podľa BPEJ-OÚ, odbor pozemkový, poľnohospodárstva a lesného a vodného hospodárstva, že kúpna zmluva bola prepracovaná, že predávajúci nesplnomocnil JUDr. V. na úkony v súvislosti k uzavretím kúpnej zmluvy.

Tvrdené skutočnosti neboli spôsobilé vyvolať absolútnu neplatnosť právneho úkonu. Ako z vykonaného dokazovania vyplýva, jednoznačnou vôľou predávajúceho JUDr. A. J. bolo predať dané nehnuteľnosti odporcovi v I. rade, s kupujúcim sa dohodol na kúpnej cene, peniaze boli predávajúcemu aj vyplatené. Skutočnosť, že v kúpnej zmluve boli vykonané zmeny, stalo sa tak za súčinnosti predávajúceho aj kupujúceho; opak v konaní

preukázaný nebol. Ak by dané skutočnosti boli spôsobilé vyvolať relatívnu neplatnosť daného právneho úkonu, bolo potrebné prihliadnuť k námietke odporcu v tom, že pre vyslovenie relatívnej neplatnosti právneho úkonu navrhovateľovi uplynula premlčacia doba. Už len za tohto stavu potom bolo treba uviesť, že navrhovateľ neunesol svoje dôkazné bremeno spočívajúce v tom, že vo veci nepreukázal naliehavý právny záujem podľa ustanovenia § 80 písm. c/ O. s. p.

V podrobnostiach predsedníčka senátu ďalej odkazuje na rozsudok odvolacieho súdu.

JUDr. Mária Hajdínová zdôraznila, že vklad vlastníckeho práva v prospech nadobúdateľa bol povolený za života predávajúceho JUDr. A. J., že jeho jednoznačnou vôľou bolo nehnuteľnosti predať, so svojím vlastníctvom nakladal v súlade so zákonom, po uzavretí kúpnej zmluvy sa nedomáhal vyslovenia jej neplatnosti; nikto nenamietal, že by odporca v I. rade ako kupujúci nadobudol majetok v rozpore s právnym poriadkom, nezákonným spôsobom, v rozpore s dobrými mravmi.

Krajský súd v Bratislave rozsudkom č. k. 2Co 342/2012-441, zo dňa 20. 03. 2013 neporušil práva navrhovateľa, osobitne ním vytýkané práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. I Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. I Listiny základných práv a slobôd, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. I Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd...“

Sťažovateľ sa prostredníctvom svojho právneho zástupcu vyjadril k stanovisku krajského súdu podaním doručeným ústavnému súdu 21. októbra 2013.

Krajský súd, ako aj právny zástupca sťažovateľa ústavnému súdu oznámili, že netrvajú na ústnom pojednávaní.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ v sťažnosti namietal porušenie svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom krajského súdu.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Tomuto základnému právu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny aj právu podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru zodpovedá uplatňovanie zásady prednosti ústavne konformného výkladu, ktorý ústavný súd uplatňuje aj v konaniach o návrhoch fyzických osôb alebo právnických osôb, pričom zdôrazňuje, že z tejto zásady vyplýva tiež požiadavka, aby v prípadoch, ak pri uplatnení štandardných metód výkladu prichádzajú do úvahy rôzne výklady súvisiacich právnych noriem, bol uprednostnený ten, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv fyzických osôb alebo právnických osôb. Všetky orgány verejnej moci sú povinné v pochybnostiach vykladať právne normy v prospech realizácie ústavou (a tiež medzinárodnými zmluvami) garantovaných základných práv a slobôd (II. ÚS 148/06, IV. ÚS 96/07). Ústavný súd v tejto súvislosti dodáva, že ústavne konformný výklad je príslušný orgán verejnej moci povinný uplatňovať vo vzťahu ku všetkým účastníkom konania a zároveň garantovať ich primeranú rovnováhu tak, aby bolo rozhodnutie v predmetnej veci akceptovateľné z hľadiska požiadaviek vyplývajúcich jednak z ústavy, ako aj z medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktorým je Slovenská republika viazaná.

Výklad a aplikácia zákonných predpisov zo strany všeobecných súdov musí byť preto v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť toto základné právo v rozpore s jeho podstatou a zmyslom.

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným

právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy).

Z konštantnej rozhodovacej činnosti ústavného súdu vyplýva, že ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách.

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaniach, ktoré im predchádzali, alebo samotných rozhodnutiach došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmania vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/00) a zároveň by mali za následok porušenie niektorého z princípov spravodlivého procesu, ktoré neboli napravené v inštančnom (opravnom) postupe všeobecných súdov.

Súčasťou procesných záruk spravodlivého rozhodnutia, resp. minimálnych garancií procesnej povahy, je taktiež právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia.

Podľa § 157 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) súd v odôvodnení rozsudku uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie dôkazy

a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé a ústavne akceptovateľné.

V súlade s uvedeným ustanovením Občianskeho súdneho poriadku je teda povinnosťou všeobecného súdu uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia.

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodiť z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci.

Ústavný súd po preskúmaní skutkových a právnych záverov vyslovených v rozsudku krajského súdu dospel k záveru, že tieto sú ústavne nekonformné.

V súlade s uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) 16. decembra 2010 sp. zn. 3 Cdo 154/2010 zo 16. decembra 2010 publikovaným aj v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 3/2011 *„V konaní o žalobe, ktorou sa dedič domáha určenia, že určitá vec patrí do dedičstva po poručiteľovi, ide o posúdenie, či poručiteľ bol v čase smrti vlastníkom tejto veci. Navrhované určenie sa tu vzťahuje k okamihu smrti poručiteľa a okolnosti, ktoré nastali po tomto okamihu nemôžu mať vplyv na rozhodnutie súdu.“*. V citovanom uznesení sa konkrétne uvádza: *„Súdna prax akceptuje žaloby, ktorými sa dedič domáha určenia, že tá – ktorá vec patrí do dedičstva po poručiteľovi. V konaní o takých žalobách ide o posúdenie, či poručiteľ bol v čase smrti vlastníkom tejto veci. Požadované určenie sa tu vzťahuje ku dňu smrti poručiteľa a okolnosti, ktoré nastali po tomto dni, nemôžu mať vplyv na rozhodnutie súdu. Treba dodať, že ak súd vyhovie žalobe požadujúcej uvedené určenie a vec je následne prejednaná v konaní o dedičstve ako majetok poručiteľa, nepotvrzuje rozhodnutie o dedičstve (osvedčenie o dedičstve), že dedič je v súčasnosti vlastníkom veci. Po smrti poručiteľa môžu vo všeobecnosti nastať právne skutočnosti, s ktorými právny poriadok spája vznik vlastníctva niekoho iného (napríklad vydržaním); v konaní, v ktorom*

sa zisťuje, či určitá vec bola v čase smrti poručiteľa v jeho vlastníctve, sú však takéto (neskoršie) skutočnosti právne bezvýznamné.“

Krajský súd v namietanom rozsudku v súlade s už citovanou judikatúrou najvyššieho súdu správne konštatoval, že „v konaniach, v ktorých sa dedič domáha určenia, že konkrétna vec patrí do dedičstva po poručiteľovi, v takýchto konaniach ide o posúdenie, či poručiteľ bol v čase smrti vlastníkom predmetnej veci. Požadované určenie sa vzťahuje na obdobie ku dňu smrti poručiteľa a okolnosti, ktoré nastali po tomto dni nemajú vplyv na rozhodnutie súdu. Ak súd vyhovie žalobe s požadovaným určením a vec je následne prejednaná v konaní o dedičstve ohľadne konkrétneho majetku poručiteľa, nepotvrďuje rozhodnutie o dedičstve, že dedič je v súčasnosti vlastníkom veci, pretože po smrti poručiteľa môžu nastať právne skutočnosti, s ktorými spája právny poriadok vznik vlastníckeho práva niekoho iného. V konaní, v ktorom sa zisťuje, či určitá vec bola v čase smrti poručiteľa v jeho vlastníctve sú neskoršie skutočnosti právne bezvýznamné...“

V prejednávanej veci navrhovateľ žiadal určiť, že nehnuteľnosti patria do dedičstva po JUDr. A. J., ktorý zomrel dňa... Nehnuteľnosti nadobudol na základe kúpnej zmluvy zo dňa 09. 08. 2005 odporca v 3. rade a následne tieto nehnuteľnosti nadobudol odporca v 2. rade na základe kúpnej zmluvy zo dňa 26. 06. 2007, z čoho vyplýva, že požadované určenie sa vzťahuje ku dňu smrti poručiteľa, ale po tomto dni nastali okolnosti, na ktoré nie je možné v tomto konaní prihliadnuť a nemajú vplyv na rozhodnutie súdu na základe podanej žaloby...

v prípade vyhovenia žalobe požadujúcej uvedené určenie, navrhovateľ ako dedič nenadobúda právo vlastníctva k predmetným nehnuteľnostiam a prípadné rozhodnutie o dedičstve nepotvrďuje, že navrhovateľ ako dedič je v súčasnosti vlastníkom veci, pretože po dni 25. 05. 2000 nastali právne skutočnosti, ktoré nie je možné v tomto konaní zohľadniť, pretože nastali až po smrti poručiteľa...“

Z uvedeného nesporne vyplýva, že okresný súd v prípade meritórneho posúdenia návrhu mohol v rámci prejudiciálnej otázky posudzovať len platnosť tých právnych úkonov, ku ktorým došlo do smrti poručiteľa, a teda pri sťažovateľom vymedzenom petite bol vylúčený meritórny prieskum právnych úkonov, ku ktorým došlo po smrti poručiteľa.

Krajský súd však dospel k ústavne nekonformnému a reštriktívnemu výkladu splnenia podmienky danosti naliehavého právneho záujmu sťažovateľa na určení, že sporné nehnuteľnosti patria do dedičstva po jeho otcovi.

Podľa názoru ústavného súdu je ústavne neakceptovateľný záver, podľa ktorého krajský súd objektívnu nespôsobilosť prípadného vyhovujúce rozsudku (vo veci určenia, že nehnuteľnosť patrila do dedičstva po poručiteľovi) vyvolať zmenu v zápise vlastníkov spornej nehnuteľnosti v katastri nehnuteľností striktne stotožňuje s absenciou zmeny právneho postavenia sťažovateľa po takomto určení, a tým vylučuje danosť jeho naliehavého právneho záujmu na takomto určení.

Skutočnosť, že prípadné určenie, že sporné nehnuteľnosti patria do dedičstva po otcovi sťažovateľa (ani v spojení s následným osvedčením, že tieto nehnuteľnosti ku dňu smrti poručiteľa nadobudol do vlastníctva sťažovateľ), nemôže vyvolať zmenu v zápise vlastníkov v katastri nehnuteľností, nemôže viesť striktne k záveru, že sa tým žiadnym spôsobom nezmení právne postavenie sťažovateľa. Naopak, práve meritórne posúdenie existencie vlastníctva právneho predchodcu sťažovateľa k sporným nehnuteľnostiam môže zmeniť právne postavenie sťažovateľa, keďže jedine úspech sťažovateľa v konaní o jeho návrhu mu umožní uplatnenie svojich prípadných nárokov voči subjektom, ktoré boli alebo sú stále vedené v katastri nehnuteľností ako vlastníci spornej nehnuteľnosti. Opačný záver by znamenal denegatio iustitiae v prípadoch, ak po smrti poručiteľov dôjde k právnym úkonom, ktorých predmetom je nakladanie s majetkom, ktorý patril poručiteľovi ku dňu jeho smrti.

Pokiaľ podľa okresného súdu k zmene právneho postavenia sťažovateľa spočívajúcej v prípadnom zápise jeho vlastníctva v katastri nehnuteľnosti môže viesť jedine žaloba o určenie jeho vlastníckeho práva (ktorá by umožňovala aj prejudiciálny prieskum platnosti úkonov, ku ktorým došlo po smrti poručiteľa), uvedenému je nutné prisvedčiť. Avšak práve predpokladom aktívnej legitímácie sťažovateľa na podanie takéhoto návrhu je meritórne posúdenie vlastníctva jeho predchodcu v namietanom konaní a osvedčenie nadobudnutia

vlastníctva sťažovateľom v nesporovom dedičskom konaní, ktoré nemôže subsumovať všeobecný súd v sporovom konaní o určenie vlastníctva.

Ústavný súd preto konštatuje, že z ústavného hľadiska je neakceptovateľný právny názor vyslovený krajským súdom v napadnutom rozsudku, v zmysle ktorého nedostatok právneho záujmu na určení, že nehnuteľnosti patria do dedičstva po poručiteľovi, je daný tým, že po úmrtí poručiteľa došlo k ďalším právnym úkonom, predmetom ktorých bol prevod vlastníctva k týmto nehnuteľnostiam, a teda určením, či nehnuteľnosti patrili ku dňu smrti do vlastníctva poručiteľa, žiadnym spôsobom nemôže byť dotknuté právne postavenie jeho dediča (navrhovateľa), keďže takéto určenie nemôže viesť k zmene zápisu vlastníkov označených nehnuteľností v katastri nehnuteľností, resp. k zápisu poručiteľa či navrhovateľa ako vlastníka nehnuteľností.

V závere je potrebné uviesť, že samotná argumentácia krajského súdu vo vyjadrení k sťažnosti je rozporná, keď závery o neexistencii právneho záujmu sťažovateľa na určení, že nehnuteľnosti patria do dedičstva, odôvodňuje meritórnymi závermi (o platnosti kúpnej zmluvy uzavretej poručiteľom, pričom meritórne posudzovanie vecí v napadnutom rozsudku odmietol práve pre svoj záver o nedostatku naliehavého právneho záujmu).

Ústavný súd na základe uvedeného konštatuje, že rozsudok krajského súdu je rozhodnutím, ktoré nie je z ústavného hľadiska akceptovateľné a udržateľné, a preto rozhodol, že označeným rozhodnutím bolo porušené základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Podľa prvej vety § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zruší a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

Keďže napadnutým rozsudkom krajského súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd tento rozsudok zrušil (čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde) a vrátil vec krajskému súdu na ďalšie konanie [čl. 127 ods. 2 v spojení s § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde].

Krajský súd bude po vrátení veci na ďalšie konanie viazaný právnym názorom ústavného súdu vyjadreným v II. časti tohto nálezu.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie (podobne § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde). Sťažovateľ nežiadal priznať finančné zadost'učinenie, a preto ústavný súd viazaný sťažnosťou sťažovateľa o takomto nároku ani nerozhodoval.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby

úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Sťažovateľ bol vo veci úspešný, a preto bolo potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania.

Ústavný súd priznal sťažovateľovi trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom pozostávajúce z odmeny advokáta za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2013 (prevzatie a príprava zastupovania, písomné podanie sťažnosti ústavnému súdu). Vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2013 1/6 z výpočtového základu zo sumy 781 €, čo predstavuje za jeden úkon právnej služby odmenu v sume 130,16 € a 7,81 € režijný paušál, teda za dva úkony právnej služby sumu 275,94 €. Odmena za poskytnuté právne služby v konaní pred ústavným súdom je zvýšená o daň z pridanej hodnoty (keďže advokát sťažovateľa je jej platcom) a predstavuje celkovú sumu 331,13 € (275,94 € plus 20 % daň z pridanej hodnoty zo sumy 275,94 €, t. j. plus 55,188 € = 331,13 €).

Podanie právneho zástupcu sťažovateľov doručené ústavnému súdu 21. októbra 2013 nevyhodnotil ústavný súd podľa jeho obsahu ako podanie relevantné na rozhodnutie vo veci samej, preto odmenu zaň nepriznal.

Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu.

Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. decembra 2013